

בס"ד. אחרון של פסח, בסעודה, ה'תשכ"ז*

(הנחה בלתי מוגה)

הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו¹, והפירוש בזה הוא², הפך ים ליבשה לשון עבר מדבר בקריעת ים סוף, בנהר יעברו ברגל, לשון עתיד קאי על לעתיד לבוא, שאז יהי' והניף ידו³ על הנהר בעים רוחו, לאחרי אשר והחרים ה' את לשון ים מצרים, ושם נשמחה לע"ל בו, בו בעצמותו⁴. ומזה שמקשר הפך ים ובנהר יעברו, אף שזמן רב ביותר ביניהם, מובן, שהפך ים ליבשה הוא הנתנית כח שיהי' אח"כ בנהר יעברו ברגל, וכמ"ש⁵ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שאין זה דוגמא בעלמא, אלא שתלוי זה בזה, שהיציאה ממצרים מביאה להגאולה העתידה, ולכן נלמדים כמה פרטים של גאולה העתידה מגאולת מצרים. והנה עוד פירוש בזה⁶ אשר כל הכתוב מדבר בקרי"ס דכל ג' הענינים היו בקרי"ס. ועפ"ז מובן בפשיטות שישנם שייכות זל"ז, ומ"ש בנהר יעברו ברגל ושם נשמחה — לשון עתיד — מורה על התמידות⁷, דבכל עלי' לרגל ה' העברה בנהר, וגם כפשוטו הרי נהר הידוע וסתם נהר (בתנ"ך)⁸ הרי זה נהר פרת⁹, הנה הכח ע"ז וההתחלה ה' בקרי"ס. וכן שם נשמחה בו, דזהו מה שבקרי"ס הייתה שירת הים וכאו"א מראה באצבעו ואומר זה א-לי ואנוהו¹⁰, נשמחה ובו בעצמותו, הנה כמו"כ הוא בכל שמחה של מצוה¹¹ ושמחת רגלים ועלי' לרגל דאז יראה כל כו' שבא לראות את פני ה' בפרט¹².

והנה בקריעת ים סוף כתיב¹³ לגוזר ים סוף לגזרים כי לעולם חסדו והעביר ישראל בתוכו כי לעולם חסדו, דמאמרו ב' פעמים כי לעולם חסדו מוכח שכל ענין משני אלה הוא חסד בפ"ע. וכמ"ש בהגדה כמה מעלות טובות למקום עלינו כו' קרע

(* התחלת וסיום המאמר — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א. וראה לקמן הערה 16.

(1) תהלים סו, ו. — הקאפיטל שהתחילו לומר ב"א ניסן השתא (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך).

(2) תו"א (בשלח) סד"ה וירא ישראל (סב, א"ב). ובכ"מ.

(3) ישעי' יא, טו. ובשניהם (בנהר, בפת"ח, הנהר) נהר הידוע.

(4) מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' שפד.

(5) מיכה ז, טו.

(6) תו"א (בשלח) סד"ה אז ישיר (סב, ד). ד"ה לסוסתי ס"ו (סד, טע"ב). ובכ"מ. ובסד"ה ואתה הרם להצ"צ

— אוה"ת (בשלח) ע' תיח: בנהר יעברו שעלי' זו דקריעת ים סוף הוא למעלה מבחי' נהר.

(7) עיין תו"ח ד"ה ואתה הרם. וראה ג"כ ד"ה דבר גו' וישובו — להצ"צ — פ"ה (אוה"ת ע' שצט).

(8) להעיר מבכורות נה, א.

(9) ראה תענית פ"א מ"ג.

(10) בשלח טו, ב. שמור"ר ספכ"ג. פרש"י עה"פ.

(11) ראה תו"א בשלח סד, טע"ב ואילך.

(12) בתרגום (תהלים שם) ובכמה ממפרשי התנ"ך — עוד פ"י דבנהר יעברו היינו בירדן בכיאתם לארץ.

ולהעיר אשר לולא שגרם החטא הייתה ביאה זו לעולם. וא"כ פ"י זה נכלל בפ"י הא'.

(13) תהלים קלו, יג"ד. וראה ג"כ שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פמ"ג (עב, א) ואילך.

לנו את הים (ועוד מעלה) והעבירנו בתוכו בחרבה¹⁴. ולכאורה אינו מובן, דהלא כל ענין קריעת ים סוף הוא בשביל שיהי' והעביר ישראל בתוכו.

ב) **ויובן** זה בהקדם¹⁵ ביאור אדמו"ר האמצעי במאמרו הידוע ד"ה בוקע ים כו' להבין ענין קריעת ים סוף¹⁶, שהענין דים ויבשה ישנו בכל הבחינות והדרגות מלמעלה מעלה עד למטה מטה. ומבאר זה ע"פ משל (שצ"ל להיות דומה וקרוב להנמשל¹⁷) מהענין דים ויבשה כמו שהם למטה בגשמיות. דהנה, אמרו רז"ל¹⁸ כל מה שיש ביבשה יש בים, ומ"מ יש הפרש בין הברואים שביבשה להברואים שבים, שהברואים שבים מכוסים במי הים עד שלא ניכרת מציאותם לעין כל, וגם הם עצמם מרגישים שהים הוא מקום חיותם¹⁹, וכיון שעולין ליבשה מיד מתים²⁰. משא"כ ברואים שביבשה, הנה אף שהכל הי' מן העפר²¹, הרי אופן הגידול הצומח הוא (לא באופן שמכוסה בתוך העפר, אלא) מחוץ להעפר, על פני האדמה דוקא, ועאכו"כ מין החי שאפילו אינו מחובר אל העפר (כמו הצומח), וכן האדם, שהוא שלימות הבריאה, אף שנברא עפר מן האדמה²², וכל פרטי הצטרותו כמו אכילה ושתי' ודומיהן הם מן העפר, הרי הוא דבר נפרד מן העפר ולמעלה ממנו, על פני האדמה דוקא. וסיבת החילוק בין הברואים שבים לברואים שביבשה תלוי' באופן ההמשכה ממקורם. והיינו, שברואים שבים מקבלים חיותם ממקורם באופן של קירוב, היינו, שהמקור הוא בגילוי אליהם, ומשום זה מרגישים הם את מקור חיותם ובטלים אליו להיות מכוסים במים. משא"כ ברואים שביבשה מקבלים חיותם ממקורם באופן של ריחוק, היינו, שהמקור הוא בהעלם והסתר מהם, ולכן, לא זו בלבד שאינם מכוסים בעפר, אלא עוד זאת, שנדמה להם שהם מציאות בפ"ע.

והנמשל מזה בהחילוק שבין ים ליבשה למעלה, דהנה²³, ים קאי על עלמין סתימין דלא אתגליין, עלמא דאתכסייא, שהברואים שבהם בטלים למקור חיותם שנרגש בהם בגילוי, כמו מלאכים עליונים, שהחיות שלהם הוא הביטול לאלקות, כמ"ש²⁴ יראת הוי' לחיים, והביטול שלהם הוא באופן שאינם מציאות לעצמם כלל, אלא כל מציאותם היא המציאות דאלקות, שלכן מצינו במלאכים

14 ראה ד"ה כמה מעלות טובות דליל ב' דחג הפסח שנה זו (סה"מ י"א ניסן ח"א ע' קיז ואילך).

15 מכאן עד אמצע קטע האחרון — הנחה בלתי מוגה.

16 יצא לאור בקונטרס בפ"ע — "ט' אייר, ה'תשכ"ז" (ונדפס אח"כ במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' שסז ואילך. וראה גם ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מב, ג ואילך. סה"מ תרנ"ד ע' קמא ואילך). ובפתח דבר: "כ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל לאמר חלקי מאמר זה — בהוספת התחלה וסיום ושינוים — בליל ב' דחג הפסח, בסעודת אחרון של פסח, בהתוועדות דשבת מברכים חודש אייר תשכ"ז".

17 ראה תו"א לך יא, ג. יב, ד. ובכ"מ.

18 ראה חולין קכז, א. ירושלמי שבת פ"ד ה"א.

19 ראה ברכות סא, ב.

20 ראה ע"ז ג, ב.

21 קהלת ג, כ.

22 בראשית ב, ז.

23 ראה גם לקו"ת צו יד, ב. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פנ"ב. ובכ"מ.

24 משלי יט, כג.

עליונים שאומרים בי נשבעתי גו'²⁵, לבלתי הפכי גו'²⁶ וכיו"ב, דלכאורה אינו מובן, הרי מלאך הוא נברא, ואיך יכול לומר על עצמו לשון שמורה על אלקות, אלא, להיות שאינו מציאות לעצמו כלל, וכל מציאותו היא המציאות דאלקות, יכול לומר על עצמו לשון שמורה על אלקות²⁷. וכן הוא בנשמות קודם ירידתם למטה, שעומדים בביטול תמידי לאלקות, כמ"ש²⁸ חי הוי' אשר עמדתי לפניו, ואין עמידה אלא תפלה²⁹, שעומדים תמיד בביטול לאלקות, ואינם מציאות בפ"ע, בדוגמת דגים שבים שבטלים בתכלית לגבי הים. ויבשה קאי על עלמין דאתגליין, שהברואים שבהם נראים מציאות בפ"ע, ועד למציאות של דבר נפרד, שמזה יכול להשתלשל מציאות דבר שמעלים ומסתיר ומנגד לאלקות, ועד שיכול לומר אני ואפסי עוד³⁰. וסיבת החילוק בין הברואים שבעלמא דאתכסייא להברואים שבעלמא דאתגלייא, תלוי באופן ההמשכה ממקורם, ספירת המלכות, שהיא מקור ההתהוות דכל העולמות והנבראים, כמ"ש³¹ מלכותך מלכות כל עולמים. דהנה³², ספירת המלכות נקראת לפעמים בשם ים, ולפעמים נקראת בשם יבשה. כשספירת המלכות עולה למעלה לקבל מבחי' חכמה ובינה שנקראים בשם ים, כי י' דים קאי על חכמה, וים בגימטריא חמישים רומז על חמישים שערי בינה, אזי נקראת גם היא בשם ים, כמ"ש³³ והים עליהם מלמעלה גו', וממנה מתהווים עלמין סתימין שהברואים שבהם נקראים נוני ימא. וכשהמלכות יורדת למטה כו', שאז מקבלת מבחינות שלמטה מחו"ב, חו"ג וכו', אזי נקראת בשם יבשה וארץ, כמ"ש³⁴ והארץ הדום רגלי, וממנה מתהווים עלמין דאתגליין שהברואים שבהם נראים ליש ודבר נפרד בפ"ע.

ג) והנה ע"פ ביאור החילוק שבין ברואים שבים לברואים שביבשה, שברואים שביבשה נראים ליש ודבר נפרד בפ"ע, ואילו הברואים שבים אינם נראים מציאות בפ"ע, אלא הם בטלים בתכלית למקור חיותם, מתרץ בהמאמר³⁵ הסתירה שמוצאים לכאורה בשער היחוד והאמונה. דהנה, בפרק ג'³⁶ מבואר איך שכל נברא ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל ורוח פיו שבנפעל המהוה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש ליש כו', ואילו ניתנה רשות לעין לראות ולהשיג את החיות והרוחניות שבכל נברא כו' לא הי' גשמיות הנברא וחומר וממשו נראה כלל

(25) וירא כב, טז.

(26) שם יט, כא.

(27) ראה גם תניא אגה"ק סו"ס כה (קמא, סע"א). קונטרס אחרון ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנט, א). לקו"ת

שה"ש כ, ג.

(28) מלכים"ב ה, טז.

(29) ברכות ו, ב. כו, ב.

(30) ישעי' מז, ח.

(31) תהלים קמה, יג.

(32) ראה ביאורי הזהר בשלח שם (מג, ג ואילך).

(33) דברי הימים"ב ד, ד.

(34) ישעי' סו, א.

(35) מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' שסח ואילך.

(36) עח, א.

לעינינו כי הוא בטל במציאות ממש לגבי החיות והרוחניות שבו מאחר שמבלעדי הרוחניות ה' אין ואפס ממש כמו קודם ששת ימי בראשית ממש וכו'. ואילו בפרק ד'³⁷, בענין סידור שבחיו של הקב"ה הגדול הגבור כו', מבואר, שהגדול היא מדת חסד והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ ותכלית כו' כי גדול ה' ולגדולתו אין חקר ולכן משפיע ג"כ חיות והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ, ומדת גבורתו של הקב"ה היא מדת הצמצום כו' שהחיות מסתתר בגוף הנברא וכאילו גוף הנברא הוא דבר בפני עצמו כו'. ולכאורה סתרי אהדדי, שהרי בפרק ג' משמע שהתגלות החיות (אילו ניתנה רשות לעין לראות) פועלת ביטול מציאות הבריאה, ואילו בפרק ד' משמע להיפך, לכאורה, שהתגלות החיות (מדת חסד והתפשטות החיות) היא קיום מציאותם של כל הנבראים מאין ליש, שהרי השפעת חיות והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ אינה אלא ממדת החסד, ואילו ההעלם וההסתור הוא מצד מדת הגבורה, ופעולתו היא רק שהנברא יורגש לדבר בפני עצמו, וא"כ, גם בהסיר הצמצום וההסתור שמצד מדת הגבורה, שאז תהי' התגלות החיות, יהי' קיום ומציאות אמיתי לכל הנבראים מאין ליש, ולא כפי ששמע בפרק ג' שבהתגלות החיות תבטל מציאות הנבראים. אך ביאור הענין יוכן ע"פ המבואר לעיל בהחילוק שבין ברואים שביבשה לברואים שבים, שברואים שביבשה נראים מציאות בפ"ע, משא"כ ברואים שבים שמציאותם בטלה ומכוסה במי הים, וזהו גם הביאור במ"ש בפרק ג' שאילו ניתנה רשות לעין לראות כו' הי' גשמיות הנברא בטל במציאות ממש כו', שאין הכוונה שבהסיר הצמצום יהי' העדר מציאות הנבראים, אויס מציאות, אין ואפס ממש כמו קודם ששת ימי בראשית ממש, כי אם, שמציאות הנבראים תהי' בתכלית הביטול לגבי מקורה, כמו אור השמש כשהוא בגוף כדור השמש שבטל במציאות ונחשב לאין ואפס ממש (כמבואר שם בהמשך הענין), והיינו, שבהסרת הצמצום יהיו כל הנבראים בטלים במציאות לגבי מקורם בדוגמת ברואים שבים שאין מציאותם נראית כיון שהיא בטלה ומכוסה במי הים, כמים לים מכסים³⁸.

ד) **והנה** אף שנש"י קודם ירידתן למטה הם בבחינת ברואים שבים, בעלמא דאתכסייא, מ"מ, בירידתן למטה לעלמא דאתגלייא להתלבש בגופים, נעשים הם בכלל ברואים שביבשה שנראים יש ודבר בפ"ע, ועד שיש צורך בציווי התורה ובחרת בחיים³⁹, שמזה מוכן שיש להם בחירה חפשית לעשות היפך הטוב ח"ו, וע"ז ציוותה התורה שיבחר בחיים אמיתיים כו'. ותכלית הכוונה בירידת הנשמות למטה, שגם בהיותם למטה בעלמא דאתגלייא להיות כמו נבראים שביבשה שנראים ליש ודבר בפ"ע, יהי' אצלם הביטול לאלקות ע"ד ובדוגמת הביטול דנבראים שבים שבעלמא דאתכסייא. וענין זה נעשה ע"י ההתבוננות בפסוק ראשון דק"ש, שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד⁴⁰, אחד דייקא, ולא יחיד, כמשנת"ל⁴¹ שאחד פירושו

(37) עט, א.

(38) ישע"י יא, ט.

(39) נצבים ל, יט.

(40) ואתחנן ו, ד.

(41) ד"ה דודי לי דש"פ אחרי, שבת הגדול, י"ב ניסן שנה זו.

שישנה מציאות של עולמות אלא שהם בטלים ליחודו ית', וכמרומו בתיבת אחד, שז' רקיעים וארץ (ח') וד' רוחות העולם (ד') בטלים לאלופו של עולם (א')⁴². וזהו שהכוונה בפסוק ראשון דק"ש היא לעיכובא (שאם לא כיוון לא יצא י"ח)⁴³, לפי שהכוונה וההתבוננות בהענין דאחד היא תכלית ירידת הנשמה בגוף, לפעול שגם למטה יהי הביטול לאלקות.

והענין הוא, דהנה כתיב⁴⁴ א"ל דעות הוי', דעות תרינ⁴⁵, דעת עליון ודעת תחתון. דעת עליון הוא שלמעלה הוא יש ולמטה הוא אין, והיינו, שאף שמציאות המטה היא מציאות אמיתית, שהרי כתיב⁴⁶ בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, וברא אלקים את ס"ת אמת⁴⁷, ומה גם שכללות קיום התומ"צ הוא למטה דוקא, שמזה מוכח שזוהי מציאות אמיתית, ומ"מ נקרא אין, כיון שמציאות המטה כלא חשיב לגבי האור האלקי שהוא מקור החיים שלכן נקרא בשם יש. וזוהי הדעה שבעלמא דאתכסייא, שהברואים שבו מרגישים את מקור חיותם, ולכן נרגש אצלם הביטול למקור חיותם, שמציאותם היא אין לגבי מקור חיותם שהוא היש. ודעת תחתון הוא שלמטה יש ולמעלה אין, שזוהי הדעה שבעלמא דאתגלייא, שהברואים שבו אינם מרגישים שמקור חיותם הוא האור האלקי שמהוה ומחי' אותם, ולכן נקרא אצלם בשם אין, לפי שאינו מאיר בהם בגילוי אלא בהעלם והסתר, ומשום זה מרגישים את עצמם ליש ומציאות בפ"ע. והעבודה היא שגם למטה בעלמא דאתגלייא יהי ענין הביטול כפי שהוא מצד דעת עליון, שזהו"ע יחודא עילאה שבפסוק ראשון דק"ש⁴⁸.

וזהו גם מ"ש⁴⁹ ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם, שעבודתם של נש"ך בירידתן למטה לעסוק בקיום התומ"צ שנתלבשו בעניני העולם, היא, להמשיך (ברוך מלשון המשכה⁵⁰) אלקות (הוי') מעלמא דאתכסייא (מן העולם) לעלמא דאתגלייא (עד העולם), שגם בעלמא דאתגלייא יהי הביטול לאלקות ע"ד ובדוגמת הביטול שבעלמא דאתכסייא, שזוהי תכלית הכוונה דבריאת העולם, שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁵¹.

(ה) **אמנם** עדיין צריך להבין, דלכאורה, כאשר ההתבוננות בהענין דיחו"ע, שמע ישראל גו' הוי' אחד, היא התבוננות אמיתית, צריך להיות מזה ענין של

---

42) סמ"ק הובא בבית יוסף או"ח סימן סא (ד"ה כתב סמ"ק). שו"ע ודאדה"ז או"ח שם ס"ו. תו"א וארא, נב, ב ואילך.
 43) ברכות יג, ב. רמב"ם הל' ק"ש פ"ב ה"א. תשו"ע ודאדה"ז או"ח סימן ס ס"ה.
 44) שמואל"א ב, ג.
 45) ראה תקו"ז תס"ט בתחילתו.
 46) בראשית א, א.
 47) תקו"ז תס"ג (צה, א).
 48) זח"א יח, ב. תניא שעהיה"א פ"ז.
 49) תהלים קו, מח.
 50) ראה תו"א מקץ לו, ג. ובכ"מ.
 51) תניא פל"ו.

כלות הנפש, ע"ד מ"ש⁵² בכני אהרן בקרבכם לפני ה' וימותו, שכלתה נפשם מגודל הקירוב וכו'⁵³. ועד"ז בנוגע לההמשכה מן העולם ועד העולם, מעלמא דאתכסייא לעלמא דאתגלייא, שהמשכה כזו צריכה לפעול ביטול מציאותם של הנבראים שבעלמא דאתגלייא, בדוגמת הברואים שביבשה שאינם יכולים לבוא בים, לפי שטובעים בו ובטלים ממציאותם.

אך הענין הוא, שיש נתינת כח ממקום עליון יותר, שמצד זה הנה גם כאשר מתבונן בהענין דיחוד בהתבוננות אמיתית לא יבוא לידי כלות הנפש אלא ישאר נשמה בגוף, וגם כאשר יומשך מעלמא דאתכסייא לעלמא דאתגלייא תשאר מציאותם של הברואים שביבשה ולא יבטלו ממציאותם. דהנה, ידוע⁵⁴ שהענין דנתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים הוא בעצמותו ית', שהוא למעלה מעלמין סתימין ועלמין דאתגליין שהם ים ויבשה, למעלה ממקורם בבחי' המלכות גם כמו שהיא בעלייתה לבחי' חו"ב, שזוה"ע ים (כנ"ל ס"ב), ולמעלה מב' הדעות, שהרי גם דעת עליון שלמעלה הוא יש להיותו מקור החיות דכל הנבראים שלמטה, ה"ז רק הארה לבד שנחשבת לאין לגבי עצמותו ית', וכמ"ש⁵⁵ כי עמך מקור חיים, היינו, שמקור החיים של כל העולמות, הן עלמין דאתגליין והן עלמין סתימין, אינו אלא עמך, שטפל ובטל לך, שאינו בערך כלל לעצמותו ית'. וכיון שעצמותו ית' נתאוהה להיות לו דירה בתחתונים דוקא, בעוה"ז הגשמי דוקא, ע"י עבודת בני נשמות בגופים דוקא, ולא תוהו בראה (אלא) לשבת יצרה⁵⁶, ה"ז פועל אצל בני שהתבוננות בהענין דיחוד לא תהי' באופן של כלות הנפש (כמו אצל בני אהרן), אלא באופן שישארו במציאותם נשמות בגופים דוקא, גוף גשמי דוקא, ששרשו מיש האמיתי⁵⁷ שלמעלה גם מבחי' כי עמך מקור חיים. וזוהי גם הנתינת כח שתהי' ההמשכה מעלמא דאתכסייא לעלמא דאתגלייא באופן שלא תבטל מציאותם של הברואים שביבשה, שענין זה הוא בכח העצמות, שאצלו עלמא דאתכסייא ועלמא דאתגלייא, ים ויבשה, הם בהשוואה ממש, ולכן בכחו לפעול שתהי' ההמשכה מעלמא דאתכסייא בעלמא דאתגלייא שהברואים שבו הם בדוגמת ברואים שביבשה שנראים ליש ומציאות בפ"ע, שענין זה נעשה ע"י ההעלם וההסתר שמצד מדת הגבורה (כנ"ל ס"ג), שבה מתגלה שלימותו ית', שלמותא דכולא⁵⁸, יותר מאשר במדת הגדולה, לפי שעל ידה נעשה בנבראים הרגש היש, מצד שרשם ביש האמיתי כו'⁵⁹.

(52) אחרי טז, א.

(53) ראה ד"ה וידבר גו' אחרי מות תרמ"ט (סה"מ תרמ"ט ע' רלג. ע' רנט ואילך). ד"ה הנ"ל די"א ניסן תשכ"ב (סה"מ י"א ניסן ח"א ע' נג ואילך).

(54) ראה מאמרי אדמור"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הגהות — אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפ). אוה"ת בלק ע' תתקצו. סה"מ תרל"ה ח"ב ריש ע' שנג. המשך תרס"ו ס"ע ג.

(55) תהלים לו, יר"ד.

(56) ישע"י מה, יח.

(57) ראה ביאורי הזוהר שם (מג, ג).

(58) ראה תקו"ז בהקדמה (יז, ב). ובכ"מ.

(59) ראה גם ד"ה וידבר גו' קדושים תהיו שנה זו ס"ב (סה"מ י"א ניסן ח"א ס"ע קלח ואילך).

ובפרטיות יותר, נעשה ענין זה ע"י התומ"צ. והענין הוא, דהנה כתיב⁶⁰ היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה, דקאי על כנסת ישראל שנמשלה לסוחר, כמבואר בתו"א⁶¹ בענין כנען דקדושה שפירושו סוחר, כמו הסוחר שמפזר ממון כדי להרויח ולהשתכר יותר, ודוגמתו הוא כללות הענין דירידת הנשמה למטה לעסוק בהמסחר דבירור וזיכוך עניני העולם לעשות לו ית' דירה בתחתונים. וסדר המסחר הוא שמוליכים ומביאים הסחורה מים ליבשה ומיבשה לים ע"י אניות, ובלשון הזהר⁶² ארבין דסלקין ונחתין בימא, שעל ידם דוקא יכולים הברואים שביבשה לעבור ולהוליך הסחורה מים ליבשה ומיבשה לים מבלי לטבוע בים, וענינו כנמשל, שכדי שהנשמה לא תטבע בההתכוננות בדעת עליון שזוהי הדעה דעלמא דאתכסייא שבבחי' ים, יש צורך באניות, דקאי על התומ"צ⁶³, שנעשים לבושים להנשמה שבכחם תוכל להגיע למעלת יחו"ע באופן שלא תתבטל ממציאיותה. דהנה, אף שהנשמה יש לה לבושים מצד עצמה, שעז"נ⁶⁴ אך בצלם יתהלך איש, מ"מ, מצד ירידתה למטה יכולים להיות הלבושים שלא כדבעי, ולכן יש צורך בהלבושים דתומ"צ שעל ידם מתתקנים לבושי הנשמה, ואז יש בכחה של הנשמה למטה לבוא למעלת יחו"ע מבלי שתתבטל מציאותה. ועד"ז בנוגע לכללות ההמשכה מן העולם ועד העולם, מעלמא דאתכסייא לעלמא דאתגלייא, באופן שהברואים שביבשה לא יתבטלו ממציאיותם, שהכח לזה הוא ע"י קיום התומ"צ שנתלבשו בעניני העולם. וכללות הענין בזה, שתומ"צ מושרשים ונמשכים מעצמותו ית', שהוא למעלה מגדר עלמין, ועד שעלמא דאתכסייא ועלמא דאתגלייא הם בהשוואה אצלו, ולכן נמשך על ידם הכח להמשכה וגילוי מעלמא דאתכסייא לעלמא דאתגלייא, כנ"ל.

ו) ועפ"ז יתבאר העילוי דקרי"ס שע"ז נאמר הפך ים ליבשה. דהנה, הפירוש דהפך ים ליבשה הוא לא רק שנמשך מהים אל היבשה, אלא יתירה מזה, שהים עצמו נהפך ליבשה, והיינו, לא רק שנמשך איזה המשכה וגילוי מים ליבשה, מעלמין סתימין לעלמין דאתגליין (שזהו"ע דברוך גו' מן העולם ועד העולם), אלא יתירה מזה, שההעלם עצמו בא בגילוי, היינו, שבעלמין דאתגליין (יבשה) נתגלה האור האלקי כמו שהוא בעלמין סתימין (ים) ממש⁶⁵. וממשיך בכתוב בנהר יעברו ברגל (שלפירוש הב' קאי גם זה על קרי"ס, כנ"ל ס"א), דאף שהפך ים ליבשה, שבעלמין דאתגליין נתגלה האור האלקי כמו שהוא בעלמין סתימין ממש, מ"מ, לא נשתנתה מציאות הברואים שבעלמא דאתגלייא להיות כמו הברואים שבעלמא דאתכסייא, נוני ימא, אלא נשאר במציאותם כברואים שביבשה באותה שעה שעברו בנהר והאיר אצלם גילוי האור האלקי דבחי' ים, כמ"ש⁶⁶ ובני ישראל

(60) משלי לא, טו.

(61) ר"פ וישב (כו, ג).

(62) בשלח מח, ב. נתבאר בביאורי הזהר שם (מג, א ואילך).

(63) ראה גם לקו"ת ויקרא ז, א"ב.

(64) תהלים לט, ז. וראה לקו"ת בחוקותי מז, ג. תצא לו, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ע' תי.

(65) ראה אוה"ת בשלח ע' תיז.

(66) בשלח יד, כט.

הלכו ביבשה בתוך הים, בבחי' נוני ימא דמהלכין ביבשתא⁶⁷. וממשיך הכתוב שם נשמחה בו (שגם זה קאי על קרי"ס כנ"ל), שבוה מבאר כיצד אפ"ל הענין דהפך ים ליבשה באופן (שלא יבטלו ממציאותם אלא) דבנהר יעברו ברגל, שזהו לפי ששם נשמחה בו, בו דייקא, היינו בעצמותו. והענין בזה, שכדי להיות הענין דהפך ים ליבשה, שבחי' ההעלם שבעלמין סתימין עצמו יבוא ויומשך בגילוי בעלמין דאתגליין (לא רק המשכת הארה מעלמין סתימין לעלמין דאתגליין), ה"ז רק בכח העצמות (בו בעצמותו) שהוא למעלה מהגדרים דים ויבשה כו', וכיון שענין זה נעשה בכח העצמות, הרי בכח העצמות שהגילוי דבחי' ים ביבשה, הפך ים ליבשה, יהי' באופן שהברואים שביבשה לא יבטלו ממציאותם אלא בנהר יעברו ברגל.

וזוהו גם הביאור בב' הענינים שנאמרו בכתוב לגוזר ים סוף לגזרים כי לעולם חסדו והעביר ישראל בתוכו כי לעולם חסדו. דהנה, החסד הא' הוא הענין דקרי"ס כשלעצמו, שהפך ים ליבשה, היינו, שבעלמין דאתגליין נתגלה האור האלקי כמו שהוא בעלמין סתימין ממש, שענין זה כשלעצמו הוא חסד הוי', ועז"נ לגוזר ים סוף לגזרים כי לעולם חסדו. ולאח"ז מוסיף בכתוב והעביר ישראל בתוכו כי לעולם חסדו, שזהו חסד נוסף שבנ"י לא נתבטלו מפני עוצם גילוי האור דעלמין סתימין, אלא הלכו בתוך הים ביבשה, בנהר יעברו ברגל. ולא עוד אלא שהחסד הב' שהעביר ישראל בתוכו הוא נעלה יותר באין ערוך מחסד הא' שבקרי"ס כשלעצמו, כי, הענין דהעברת בנ"י בתוך הים ביבשה (שלא נתבטלו מעוצם הגילוי דהים) הוא בכח העצמות דוקא, שלמעלה מהגדרים דים ויבשה כו', כנ"ל.

ז) ועפ"ז יובן גם מה שקרי"ס הי' בזכות משה⁶⁸, וכמ"ש⁶⁹ בוקע ים לפני משה זה א-לי כו'. דהנה, מעלת משה לגבי שאר הנביאים היא שכל הנביאים נתנבאו בכה ומשה נתנבא בזה⁷⁰. ועוד חילוק בין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים, שכל הנביאים כשמתנבאים אבריהם מזדעזעין וכח הגוף כשל כו'⁷¹, שאין יכולים לעמוד על עמדם, שהיו נופלים על פניהם לקבל הנבואה כמ"ש⁷² ואפול על פני גו', והיינו שהתגלות הנבואה היא באופן של התפשטות הגשמיות דוקא⁷³, ועד שהי' גם הפשטת הלבושים בעת הנבואה, כמ"ש⁷⁴ ויפשט גם הוא כגדיו ויתנבא גו' ויפול ערום, משא"כ משה רבינו, גם בעת התגלות הנבואה הי' עומד על עמדו שלם⁷⁵. והענין בזה, שדרגת הנבואה דשאר הנביאים, בחי' כה (בכ"ף הדמיון), אינה אלא

67 ראה זח"ג קפח, א.

68 ראה שמור"ר פכ"א, ו.

69 תפלת ערבית.

70 ספרי ופרש"י ר"פ מטות.

71 רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז ה"ב.

72 יחזקאל א, כח. וראה מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות ח"ב ע' תתיו. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שטו.

73 ראה תניא קונטרס אחרון קנו, א — בשם רע"מ פ' משפטים (ראה זח"ב קטז, ב ואל"ך). סה"מ הישי"ת

ע' 118.

74 שמואל-א יט, כד. וראה אוה"ת סוכות ע' א'תשטו. קונטרס ומעין מאמר כו פ"א. סה"מ הישי"ת שם.

75 רמב"ם שם ה"ו.

הארה בלבד מעלמין סתימין לעלמין דאתגליין, משא"כ דרגת הנבואה דמשה, בחי' זה, היא גילוי העצמות. והנה, גילוי אור עליון דעלמין סתימין שע"י הנבואה, פועל ביטול המציאות להיות כמו ברואים שבים, שזהו"ע דהתפשטות הגשמיות בעת הנבואה. ורק משה רבינו, להיות דרגת הנבואה שלו בבחי' גילוי העצמות, הנה מצד כח העצמות לא נתבטל ממציאיותו אלא הי' עומד על עמדו שלם. וזהו גם מעלת הגילוי דקרי"ס, שאז הי' גילוי אלקות אצל כל ישראל באופן דנבואת משה. דהנה, אמרו חז"ל⁷⁶ ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי בנבואתו. ולכאורה צריך להבין, הרי היו כמה נסים אותות ומופתים, ובמה נעלה ונשגב קרי"ס דוקא להשוותו לנבואת יחזקאל ולומר שגדלה מעלתו ממעלת נבואת יחזקאל. אך הענין הוא, שכללות ענין הנסים הוא גילוי אור שלמעלה מהעולם, מבחי' עלמין סתימין, שלכן פועל שינוי טבע העולם, ע"ד וברוגמת התפשטות הגשמיות בעת הנבואה מצד גילוי האור דעלמין סתימין. משא"כ קרי"ס, שהפך ים ליבשה, היינו, לא רק גילוי אור מבחי' עלמין סתימין, אלא עוד זאת, שההעלם עצמו בא בגילוי, שענין זה הוא ע"י גילוי העצמות דוקא, הרי בכח העצמות להיות גילוי זה נמשך לנשמות בגופים כפי שעומדים על עמדם (ללא צורך בהתפשטות הגשמיות), היינו, שאצל כל בני"י, אפילו שפחה, הי' גילוי אלקות ע"ד התגלות הנבואה למשה רבינו שהי' עומד על עמדו שלם, שהיו מראים באצבע⁷⁷ ואומרים זה א-ל, זה דייקא, כמו משה שנתנבא בזה.

(ח) **והנה** אף שהגילוי דקרי"ס הי' לפי שעה בלבד, ה"ז גם הכנה להגילויים שיהיו בגאולה דלעתיד לבוא, וגם נתינת כח על הזמן שבינתיים, שלכן נאמר בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו (שקאי על קרי"ס) בלשון עתיד, להורות על התמידות (כנ"ל ס"א). והענין בזה, שבנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו, רומז גם על ג' הרגלים דמועדים לשמחה שבהם היו עוברים את הנהר (נהר פרת) ועולים לרגל לראות את הגילוי דפני הוי', יראה גו' את פני הוי', ומזה נמשך גם עכשיו (בזמן שאין ביהמ"ק קיים) התגלות השמחה בג' הרגלים, והמשכתה בכל השנה כולה בשמחה של מצוה, והרי המצוות הם האניות שבהם ועל ידם נעשית ההמשכה והגילוי מים (עלמין סתימין) ליבשה (עלמין דאתגליין) באופן שהברואים שביבשה לא יבטלו ממציאיותם (כנ"ל ס"ו), מעין דרוגמת הגילוי דקרי"ס. והשלימות דכל ענינים אלה תהי' בגאולה העתידה לבוא, שאז יומשך הענין דשכר מצוה מצוה⁷⁸ בגילוי למטה, ועי"ז יהי' גילוי אלקות בעוה"ז הגשמי, כמ"ש⁷⁹ ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו גו', ואעפ"כ לא יבטלו הנבראים ממציאיותם מעוצם הגילוי. דהנה, דעת הרמב"ם⁸⁰ היא שעיקר השכר דעוה"ב הוא באופן שאין בו לא אכילה ולא שתי' כו'⁸¹, נשמות

(76) מכילתא ופרש"י בשלח טו, ב.

(77) פרש"י שם.

(78) אבות פ"ד מ"ב.

(79) ישעי' מ, ה.

(80) פירוש המשניות סנהדרין ר"פ חלק.

(81) ברכות יז, א.

בלא גופים, אבל תורת החסידות⁸² מכריעה כדעת הרמב"ן⁸³ שעיקר השכר דעוה"ב הוא עולם התחי', נשמות בגופים דוקא, ואעפ"כ, לא יבטלו ממציאותם מעוצם הגילוי, כמו בקרי"ס שבנהר יעברו ברגל. ויתירה מזה, שלעתיד לבוא כתיב והדריך בנעלים⁸⁴, דהנה, נעל הוא לבוש המכסה על הרגל, וענינו למעלה, שיש מלאכים שנקראים בשם נעל דשכינתא⁸⁵, שעל ידם בא האור האלקי בהעלם והסתור שיוכל להתקבל למטה. וכיון שלעתיד לבוא אמרו חז"ל⁸⁶ עתידים צדיקים (ועמך כולם צדיקים⁸⁷) שנקראים על שמו של הקב"ה, יצטרכו גם הם לנעלים שיסתירו עוצם מעלתם כדי שיוכלו לקבל מהם כל שאר הנבראים שלמטה מהם.

וזהו גם הקשר והשייכות דב' הפירושים שבפסוק הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל וגו', פירוש הא' שרק הפך ים ליבשה קאי על קרי"ס, ובנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו, לשון עתיד, קאי על לעתיד לבוא, ופירוש הב' שגם בנהר יעברו ברגל וגו' קאי על קרי"ס, כי, כמו⁸⁸ וע"י שהי' כל זה בקרי"ס (וכפי' הב') הנה כימי צאתך מארמ"צ אראנו נפלאות בגאולה דלעתיד לבוא⁸⁹, שיהי' (כהפטורת היום) והחרים ה' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר גו' והדריך בנעלים והייתה מסלה גו' כאשר הייתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים, ושם נשמחה בו, במהותו ועצמותו ממש, כביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

(82) סהמ"צ להצ"צ יד, ב. אוה"ת חוקת ע' תתט. ובכ"מ.

(83) בסוף שער הגמול.

(84) ישעי' יא, טו. וראה המשך והחרים תרל"א בסופו (ע' פה"פו).

(85) ראה ד"ה מה יפו פעמיך בנעלים בלקו"ת שה"ש מג, ג ואלך — הובא בהמשך והחרים שם.

(86) בבא בתרא עה, ב.

(87) ישעי' ס, כא.

(88) מכאן עד סוף המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(89) ולהעיר ממרוז"ל כגואל ראשון כך גואל אחרון (שהש"ר ב, ט).